

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ «ΤΥΠΟΣ»

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Αρχισυντάκτης: ΗΛ. ΒΟΥΓΙΕΡΙΑΝΣ

== Γραφεία, Σοφοκλέους, Αριστείδου ==

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Έσωτερικού: Έτησία Δρ. 10.— Έξάμηνος Δρ. 6.—

Έξωτερικού: Φρ. 15.— Φρ. 8.—

Έναστον φύλλον λεπτὰ 25

Άγγελίαι και διαφημίσεις δραχ. 2 ὁ στίχος.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΣ, πούχουμε μεγάλη πεποίθηση στην ὀρθή του κρίση και στην πλατιά του ειλικρίνεια, μᾶς ἔστειλε κάποιο σημαντικό γράμμα, πού δημοσιεύουμε μερικὲς περικοπές του σὲ τούτη ἔδω τῆ στήλη, γιατί στα περισσότερα συμφωνοῦμε πέρα πέρα μαζί του.

«Ἡ ἀντιπολίτευση, μᾶς γράφει, πού συστηματικὰ και πεισματικὰ ἀκόμα γίνεται, τώρα τελευταία, ἀπὸ μερικὲς ἡμερίδες. πού θέλουν νὰ λέγονται μάλιστα και Βενιζελικές, τίποτ' ἄλλο δὲ φινερώνει παρὰ ἓναν ἀπέραντο και κακόπιστο ἀντιβενιζελισμό. Πίσω ἀπὸ διαφορὲς μᾶσκες, ἄλλοτε δημοκρατικές, ἄλλοτε σοσιαλιστικές και ἄλλοτε ἐθνικιστικές; τάχι, κρύβεται ἓνας ἄγριος ἀντιβενιζελισμὸς και τίποτ' ἄλλο. Ἐγὼ τὸ γνήσιο σοσιαλιστὴ τὸν θέλω νὰ μὴ χτυπάει ἀποκλειστικὰ ἓνα κόμμα, ἀλλὰ γενικὰ ὅλα τ' ἀστικά πολιτικά κόμματα. Τότε μ' ἐνθουσιάζει και τότε μὲ συγκινεῖ ἡ πολεμική του. Ἀλλιῶτικα, τὸν ἀγώνα του τὸν παίρνω γιὰ προσωπικό, γιατί τέτοιος ἀληθινὰ εἶναι, και ὄχι γιὰ ἰδεολογικὸ ἀγώνα. Νὰ πέσει ὁ Βενιζέλος. Πολυκαλά. Συμφωνότατος. Ἀλλὰ ποιὸς νὰ τὸν διαδεχθεῖ; Ἐχουν νὰ μᾶς ὑποδεξουν οἱ δημοκρατικοὶ ἢ οἱ σοσιαλιστὲς τὸν ἀντικαταστάτη του, βγλιμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ κόμμα τους, ἀπὸ τὰ σπλάχνα τους μέσα; Γιατί τότε και μόνον τότε, θὰ εἴτανε δικαιολογημένος ὁ ἀντιβενιζελισμὸς τους. Ὅσο δὲν ἔχουνε νὰ μοῦ παρουσιάσουν ἓναν τέτοιο ἀντικαταστάτη, μοῦ δίνουν κάθε δικαίωμα νὰ χαρακτηρίσω τὸν ἀγώνα τους ὡς προσωπικό, και ὡς μοναδικὸ ἐλατήριο του νὰ βλέπω τὸ ζήτημα τῆς κυκλοφορίας.»

ΝΑ, λοιπὸν πὸν κάνει και ὁ κ. Πιπιναστασίου ρουσοφέτια, και μάλιστα «δέκα ρουσοφέτια τὴν ἡμέρα σὲ διαφόρους βουλευτάς». Ἐτσι ἀόριστα πὸν διατυπώνεται ἡ κριτικὴ ἀπὸ Ἀθηναϊκὴ ἡμερίδα, δὲν ἔχει καμμιά σημασία. Εἶναι καθαρὴ μπουρμπουλίθρα. Τί δέκα, τί ἑκατὸ ρουσοφέτια. Τὸ ἴδιο εἶναι. Ὄνόματα και συγκεκριμένα περιστασιακά νὰ καταγγείλεις γιὰ νὰ σὲ πιστέψω. Τὸ κάτω κάτω εἶναι κάπως ἀνήθικο νὰ λερώνομε μὲ ἀοριστολογίες ἓναν ὀλοκάθαρο πολιτευτὴ σὰν τὸν κ. Παπαναστασίου.

ΚΑΙ μιὰ περίεργη ἐξήγηση τοῦ Μπολσεβικισμού πὸν τὴν ἀκούσαμε σὲ κίφνεϊο.

— Πῶς σοῦ φαίνεται ὁ μπολσεβικισμὸς; ἔρωτησαν ἓναν Ἀνατολίτη σπουδαστὴ.

— Τί νὰ σὲ πῶ; ἀποκρίθηκε, ὁ μπολσεβικισμὸς εἶναι σὰν τὸ αὐγὸ πὸν τὸ κλωσάει ἡ κόττα δεκαπτά μέρες και δὲν μπορεῖς νὰ ξεφορὲς ἀκόμα ἂν ἔχει πουλι μέσα ἢ ἂν θὰ βγεῖ κλούβιο!

Σὰν Ἀνατολίτης, δὲν μπορεῖ, βλέπετε, παρὰ νᾶναι κάπως δισταχτικός.

ΣΑΣ ἀποχλύπτουμε σήμερα ἓναν ἀληθινὸ ἑθνοδομαστὴ, τὸ Γενικὸ ἐπιθεωρητὴ τῶν φυλακῶν κ. Παναγὴ Σκουριώτη. Ὁ ἀνώτερος αὐτὸς ὑπάλληλος τοῦ Κρατους, ἅμα τὸν ἐτοποθέτησαν σὲ μιὰ θέση τῆς εἰδικότητάς του, ἄρχισε νὰ θυματουργεῖ. Ἐχτρὸς θανάσιμος τῆς γραφειοκρατίας και τῆς ὑπηρεσιακῆς ρουτίνας, ἔβαλε μπροστὰ ἓνα ἔργο μεγάλο και ἀνθρώπιστικό, βάλθηκε δηλ. νὰ ἐξημερώσει τοὺς καταδίκους και τὰ πρῶτα του πειράματα ἐπέτυχαν πέρα πέρα. Ἐπῆρε τοὺς καταδίκους τοῦ Ἀβερωφείου και τοὺς ἔβλεπε νὰ ἐργάζονται στὸ ὑπαιθρο σὲ γεωργικὲς και κηπουρικὲς ἐργασίες. Ἐτσι κατάφερε ὄχι ἓνα, ἀλλὰ πολλὰ καλὰ μαζί. Πρῶτα οἱ κατάδικοι ἐργάζονται στὸ ὑπαιθρο, κ' ἔτσι δὲ σκοτώνουν οὔτε τὸ κορμί τους οὔτε τὴν ψυχὴ τους κλεισμένοι σ' ἀνήλιγα κελιά. Δεύτερο, πληρώνονται γιὰ τὴν ἐργασία τους και καταφέρνουν νᾶχουν, ὅταν ἀποφυλακιστοῦν, ἓνα καλοῦτσικο κεφάλαιο. Τρίτο, τοὺς χαρίζεται ἡ μισὴ ποινὴ τους, ὅταν δεῖξουν ἐργατικότητα και καλὴ διαγωγή. Ὁ κ. Σκουριώτης, σὰν ἀληθινὸς ἐπιστήμονας πὸν εἶναι, ἐφαρμόζει τὴν ἀρχὴ πὸς ἡ φυλακὴ δὲν πρέπει νὰ ἀποκτηνώνει και ἀποθηριώνει ἀλλὰ νὰ ἐξημερώνει τὸν ἐγκληματία. Ἡ καλὴ ἀρχὴ λοιπὸν ἔγινε και τώρα ἡμπορεῖ νὰ ἐλπίζει ὁ καθένας πὸς δὲ θ' ἀργήσει νὰ μπεῖ σ' ἐνέργεια και ἡ συνέχεια.

ΑΠΟ «ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ»,

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΑ

Διαβάστηκε στις 7 του 'Οχτ. 1917 στὴ Σαββατοβράδα πού εἶχε διοργανώσει πέρι τοῦ λογ.-τεχνικοῦ περιοδικοῦ «Νουμάς» καὶ τὸ δημοσιεύσαμε σήμερον τὸ κομμάτι αὐτό. Ἔνα κεφάλαιο, πῆς, ἀπὸ τὰ «Ἱστορικά του Νουμά», πού ἴσως ἀργότερα βγῶνε καὶ σὲ βιβλίον, γιὰ δὲ δείχνει μὲ πόσο ἄγιο καὶ ἄγνὸ ἐνθουσιασμὸ ἐργαστήκανε τόσο νέοι (πού δὲν ὄνειροπολοῦσε τότε κι' ὁ καθένας τ' υς νὰ βγάλει καὶ ἀπὸ ἓνα περιοδικά) γιὰ νὰ πᾶει μπροστὰ μιά ἰδέα, πού τὴ θαρρούσανε ἐθνικὴ καὶ πού τέτοια ἀληθινὰ εἶτανε.

I

1.—

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ: δηλ. στὰ 1903 πού βγήκε ὁ «Νουμάς», οἱ δημοτικιστὲς τῆς Ἀθήνας μετρούντουσαν στὰ δάχτυλα τοῦ ἐνὸς χεριοῦ. Μπορεῖ νὰ μὴν τὰ συμπληρώνανε κιόλας. Ἐξὸν ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ κ' ἓνα δυὸ ἄλλους πού μὲ μεγάλη δυσκολία μπορεῖ νὰ τοὺς ξεχωρίσει κανεὶς ἀπὸ τὴν τάξην ἐκείνων πού χαριεντιζόντουσαν μὲ τὴ δημοτικὴ, ὅλοι ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οἱ λίγοι ἢ οἱ πολλοὶ, ἀσύνειδα τὴ δουλεύαμε ἢ τὴ γράφαμε. Κι ὁ ἐκδότης τοῦ «Νουμά» καλὰ καλὰ δημοτικιστὴς δὲν εἶταν ἀκόμα, ἀφοῦ καὶ τὸ «Νουμά» τὸν ἴδρυνε ὄχι μὲ τὸ σκοπὸ νάγωνιστεῖ γιὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Δημοτικῆς. Ἄλλα ἐλατήρια τὸν ἐσπῶξαν ἐπὶ τὴν ἴδρυσιν τοῦ φύλλου, πού ὕστερ' ἀπὸ λίγους μῆνες, δυὸ ἢ τρεῖς τὸ πολὺ—πολὺ, ξετυλίχθηκε σὲ ἀποκλειστικὸ ὄργανον τῆς δημοτικιστικῆς ἰδεολογίας. Καὶ τὰ ἐλατήρια αὐτὰ ὁ κ. Φώτος Πολίτης τὰ ἐξήγησε πολὺ καλὰ ἐν τῇ φωτεινῇ του κριτικῇ μελέτῃ: «Ὁ Νουμάς καὶ τὸ ἔργον του» πού τὸ πρῶτό της μέρος δυστυχῶς μοναχὰ δημοσιεύθηκε ἐν τῇ ἐφημερίδῃ «Πρόοδος».

Ἐίπαμε λοιπὸν πῶς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δημοτικιστὲς δὲν ὑπάρχανε ἐπὶ τὴν Ἀθήνα, ἀπλούστατα γιὰ τὸ δημοτικιστικὸ ζήτημα δὲν εἶχε ἀκόμα μελετηθεῖ. Εἴμαστε ἀντικαθαρευουσιάνοι, ὄχι ὅμως καὶ δημοτικιστὲς. Τὸ ἐγεργήριον σάλπισμα τοῦ μεγάλου Ψυχάρη δὲν τὸ ἀκούγαμε. Εἴχαμε σφαλίσαι ταῦτά μας μὲ κερί γιὰ νὰ μὴν πλανηθοῦμε ἀπὸ τὸ δολερὸ τραγοῦδι καὶ ἀπιστοῦσαμε ὀλότεια ἐπὶ τὴν γενέτειρά μας καθαρεύουσα. Ἡ Κίρκη-Ἐπιστήμη μᾶς τρώμαζε καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ἀντὶ τὰ τὸ μελετοῦμε, τὸ θροῖοκαμε καλύτερον κ' ἐνκολώτερον νὰν τὸ διαστανόμασταν μοναχά. Ἡ ἀδίασισιὰ πού εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς μας, μαζὶ μὲ τὴν ἀγαπημένην τὴν ἀδεοφοῦλα τῆς Τεπελελιά, δὲν παίζανε κανένα ὄλο σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσιν. Ἡ ἔμφυτη σοφία μοναχά. Ἀφοῦ ὅλα τὰ ξέροουμε, τί περισσότερον θὰ μπορέσει νὰ μᾶς μάθει ὁ Ψυχάρης; Καὶ θυμῶμαι ἓνα δικό μας, ποῖγε γράφει καὶ βιβλίο κιόλας ἐπὶ τὴν δημοτικὴν, πού μοῦ εἶπε ἓνα βράδι, ἐπὶ τὸ γραφεῖον, ἔτσι, πάνω ἐπὶ τὴν κουβένταν, μὲ θεία ἀφέλεια, σὰ νὰ μὲ σκοτῆσε γιὰ τὸν καιρό:

—Ἄ μὲ μοῦ λές, βρε ἀδερφέ, μὲ δυὸ λόγια τί πάνω κάτω εἶνε τὸ περίφημον αὐτὸ γλωσσικὸ ζήτημα;

—Διάβασε νὰν τὸ μάθεις! τοῦ ἀποκριθῆκα.

—Ποῦ καιρός! εἶταν ἡ ἀπάντησί του, καὶ γυρίσαμε τὴν κουβένταν σ' ἄλλα ζητήματα, διασκεδαστικώτερα πάντοτε.

Τέτιοι πάνω κάτω εἴμαστε ὅλοι ὅσοι μαζευόμαστε ἐπὶ τὰ πρῶτα σαββατοβράδα τοῦ «Νουμά» ἐπὶ τὸ σπίτι μου, ἐκεῖ ψηλά, ἐπὶ τὴν ὁδὸν Οἰκονόμου ἀρ. 4, ὅπου γιὰ χρόνια χρῆσιμεινε καὶ γιὰ γραφεῖον τοῦ «Νουμά». Κ' ἐκεῖ, ἐπὶ φιλικὰ ἐκεῖνα συναπαντήματα, τὸ καλοκαίρι κάτω ἀπὸ τὴς λεῦκες τῆς πλατείας τῶν Ἐξαρχείων καὶ τὸ χειμῶνα ἐπὶ τὸ στενόχωρον γραφεῖον τῆς ὁδοῦ Οἰκονόμου, σιγὰ σιγὰ καὶ δίχως νὰ κουραστοῦμε, ἔτσι ἀσύνειδα, μ' ἓνα σύστημα ἀλληλοδιδασχῆς καὶ ἀλληλοῦποβολῆς, μπαίναμε ἐπὶ τὸ μεγάλο τὸ ζήτημα καὶ τὸ βλέπαμε ὀλοκάθαρα πὰ πῶς κάθε ἄλλο εἴμαστε ἴσαμε τότες παρὰ δημοτικιστὲς. Καὶ νομίζω πῶς μπορῶ νὰν τὸ πῶ, χωρὶς νὰ κατηγορηθῶ πῶς περιαιτολογῶ, ὅτι οἱ πρῶτοι γνήσιοι, οἱ πρῶτοι μελετημένοι, οἱ πρῶτοι ὀρθόδοξοι δημοτικιστὲς βγήκαμε ἀπὸ τὰ σαββατοβράδα τοῦ «Νουμά».

Τὰ σαββατοβράδα αὐτὰ, πού δημιουργηθήκανε ἀπὸ τὰ ματὰ, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, καὶ ἀπροπαράσκευα, εἶνε ἡ κυριώτερη αἰτία πού ὁ «Νουμάς», ἀπὸ ὄργανον ἐλεύτερης σκέψης, ὅπως ἀρχίνησε, ξετυλίχθηκε γλήγορα σὲ ἀποκλειστικὸ ὄργανον τῆς δημοτικιστικῆς ἰδεολογίας.

II

Τὰ πρῶτα πρῶτα σαββατοβράδα τοῦ «Νουμά» εἰντουσαν καθαρώς διπλωματικὰ, ἀφοῦ τὸ σαββατοβράδο οἱ φίλοι τοῦ γραφείου καταγινόντουσαν ἐπὶ τὸ δίπλωμα τοῦ φύλλου. Τὸ φύλλον δηλ. τυπώνταν ἐπὶ τὸ σαβᾶτο τὸ δευτερον. Τὸ σαβᾶτο βράδι ἐρχόταν ἐπὶ τὸ γραφεῖον κ' ἐπειδὴ, μὲ ὅλα τὰ ρούσικα ρούθλια πού μᾶς κατηγοροῦσε ὁ μακαρίτης Μιστριώτης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, πῶς παίρναμε, τὰ εἰσοδήματα τοῦ φύλλου δὲν ἴσοφάριζαν ἀκόμα τοὺς πολεμικὸς προῦπολογισμοὺς τῆς Ἀγγλίας λ. χ. οὔτε εἴχαμε πολυάριθμον προσωπικὸν, ἀναγκαζόμενα τὸ δίπλωμα καὶ γενικὰ τὴν διεκπεραίωσιν τοῦ φύλλου νὰ τὴν κάμνομε μοναχοὶ. Ἀγγαρεύαμε λοιπὸν ὅλους τοὺς συνεργάτες πού ἐρχόντουσαν ἐπὶ τὸ γραφεῖον κ' ἐκεῖ, μὲ κουβέντες, μὲ γέλια, μὲ πειράγματα καὶ μὲ κοτσομπολιὰς φιλολογικῆς, διπλώναμε τὰ φύλλα, τὰ κολνοῦσαμε, τὰ ἐτοιμάζαμε γιὰ τὸ ταχυδρομεῖον καὶ μεσονυκτίους ποθ' ὄρας ἢ καλονυχτιζόμενα καὶ τραβούσαμε ὁ καθένας γιὰ τὸ σπίτι του ἢ κατεβαίναμε ὅλοι ἐπὶ τὴν Ὀμόνοια καὶ τὸ ὀρχάναμε ἐπὶ τὴν μίτρα καὶ ἐπὶ τὸν γλεντοκόπι.

Κυριώτεροι διπλωματικῆς ἢ διπλωματικῆς τοῦ «Νουμά» εἰντουσαν ὁ ἱστοριοδίφης Ν. Βέης καὶ ὁ γλωσσιστολόγος Χαράλ. Ἀντρεάδης καὶ ἀξίζει νὰ περάσει καὶ γιὰ τὴν ἀσχολίαν αὐτὴν τ' ὄνομά τους ἐπὶ τὴν ἱστορίαν. Εἴχανε μάλιστα καὶ τὴν ταχτικὴν τὸν θέσιν. Ὁ Χαράλδης Ἀντρεάδης ἐννοοῦσε νὰ κάθεται ἐπὶ τὸ μεσανὸν τραπέζι, τὸ μακρὸν, νάχει τὴν ἴδιαν καρέκλαν καὶ νὰ ὑπάρχει ἀπάνω ἐπὶ τὸ τραπέζι τὸ κόκκαλον γιὰ νὰ διπλῶνει ἀνετα τὸ φύλλον. Ἄν ἔλειπε τὸ κόκκαλον—καὶ πολλὰς φορὰς τοῦ τὸ κρούσαμε—δὲν ἐννοοῦσε μὲ κανένα τρόπο νὰρχινησῆ τὴ δουλειάν. Ὁ Βέης πάλι, ἐπειδὴ τὰ τραπέζια δὲν περισσεύαν, εἶχε καταδικαστεῖ νὰ κάθεται σταυροπόδι, ἐπὶ τὸ πάτωμα καὶ νὰ τσακίζει ἐπὶ τέσσαρα τὰ διπλωμένα φύλλα πού τοῦ παρᾶδινε ὁ Ἀντρεάδης. Οἱ διαμορτυρίες του ἀκογγόντουσαν συχνά.

—Μπρὲ μασκαράδες, κοτζᾶμ ἱστοριοδίφην τὸν καταδικάσατε νὰ κυλιέται καταγῆς;

Ὁ Ρήγας Γκόλφης, ὁ Βουτιερίδης, ὁ Σπύρος Ἀλιμπέρτης, ὁ Γιάννης Ἀποστολάκης, ὁ Κώστας Θεοδορίδης, ὁ Λαζαρος Χόρν, ὁ Χαβέλας, ὁ Ἐλισσαῖος Γιανίδης, καὶ ἄλλοι καὶ ἄλλοι, ἔχουνε διπλώσει ὅλοι